

A FIATALKORÚAK BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSÁNAK MAGYARORSZÁGI TÖRTÉNETE NAPJAINKIG

LEGAL HISTORY OF ENFORCEMENT OF JUVENILES IN HUNGARY TO THE PRESENT DAY

Fodor Kitti*

„Falak és rácsok mögé tenni az embereket és keveset vagy semmit sem tenni a megváltoztatásuk érdekében olyan, mint megnyerni a csatát, de elveszteni a háborút. Rossz, drága, értelmetlen.”

/Warren Burger/

Abstract

In this article, I want to introduce in a historical timeline how the law enforcement of juveniles changed in Hungary. I will explain what efforts have been made over the years to ensure the young people are not subjected to justice by law as much as other criminals. Finally, I will present the features of the law enforcement of juveniles in Hungary nowadays and the weaknesses it is still suffering from.

Kulcsszavak: fiatalok, Magyarország, jogtörténet, büntetőjog

Keywords: juvenile, Hungary, legal history, criminal law

Bevezető gondolatok

Cikkemben a fiatalok büntetés-végrehajtásának hazánkban történő kialakulásával, annak problémáival, mérföldköveivel foglalkozom, végigvezetve történelmünk lépcsőfokain. Számos ok vezetett a témám megválasztásához. Egyik ilyen ok, hogy régóta foglalkoztat a büntetés-végrehajtás és a büntetőjog. Másik jelentős ok pedig, hogy napjainkban egyre jelentősebb hányadát teszik ki a bűncselekményeknek a fiatalok bűnelkövetésével kapcsolatos ügyek, így egy fontos téma ezek megelőzése és kezelése. Munkámban nemcsak a fiatalokkal szembeni retorziókat mutatom be, hanem az évek alatt folyamatosan fejlődött javítóintézetek jelentőségére is rámutatok. Különös figyelemmel kell kísérni egy fiatal bűnelkövetőt, mivel még egy nem teljesen érett és kiforrott személyiséggel rendelkező felnőtt ember, így a nevelésével is foglalkozni kell. Meg kell teremteni számukra a helyes szocializációs alappilléreket, melyek meglétével a normális társadalmi szférába be tudnak illeszkedni. Egy gyermek nem tehet arról, hogy hová születik, és hogy milyen nevelésben részesül. Sokszor

---

* Fodor Kitti, másodéves jogi felsőoktatási képzésben résztvevő hallgató. ME Állam- és Jogtudományi Kar, fodokitt@gmail.com. Konzulens: Dr. Lehotay Veronika, egyetemi adjunktus, ME-ÁJK, Jogtörténeti Tanszék

a nem jó példa következtében lesz a gyermek bűnelkövető és helyes iránymutatással jó útra terelhető.

Történelmünk jogászaiknak jelentős fejtörést okozó újításokat és módosításokat kellett végezniük ahhoz, hogy a fiatalok bűnelkövetőkre ne ugyanúgy tekintsen, illetve sújtson le a jog, mint a felnőtt és beszámítható bűnelkövetőkre.

A téma kutatásához jelentős számú szakirodalom áll rendelkezésre, ebből egy szerzőt emelek itt ki, Lőrincz Józsefet, akinek „*A fiatalok büntetés-végrehajtása*” című, 1998-ban megjelent monográfiája nagymértékben segítette a dolgozatom megírását.¹

1. A gyermek- és fiatalkori bűnözés fogalmi meghatározása

A bűnözés a bűncselekményt elkövetők életkora alapján több csoportba sorolható. Ezek közül az egyik az ifjúkori bűnözés, mely hazánk kriminológiájának egyik leginkább foglalkoztató témája.²

Az ifjúkori, vagy más néven fiatalkori bűnözés általában csoportosan elkövetett, napjainkban a 24 évesnél fiatalabbak által megvalósított bűncselekményeket foglalja magába, melyek végrehajtásában gyakran tapasztalható felesleges erőszak.³ A fiatalkori bűncselekmények általában vagyon ellen elkövetett bűncselekmények: lopások, rablások, tolvajlások.⁴

Bár különböző jogterületek szerint, aki betöltötte a 18. életévét, már a felnőttek közé sorolandó, ezzel szemben a kriminológia szélesebb korhatárt szab az ifjúkor definíciójának. Hazánk kriminológiája alapján ifjúkori bűnözésnek 3 alrendszerre van. A 14. életévét még be nem töltött elkövetők és cselekményeik a gyermekbűnözés kategóriájába tartoznak. Fiatalkori bűnözésről beszélünk a 14. életévüket betöltött, de a 18. életévüket még be nem töltött személyek esetén. Ezen túlmenően a 18. életévüket betöltött, de a 24. életévüket még be nem töltött elkövetők esetében fiatal felnőtt bűnözésről beszélünk.⁵ Ennek oka, hogy a fiatalok több időt fordítanak a tanulmányaikra, melynek hatására a felnőtté válás is kitolódott, hiába betöltötték a felnőtté válás életévét, társadalmi szerepvállalásuk nem lesz azonos a felnőttekével.

2. A fiatalok büntetés-végrehajtásának kialakulása Magyarországon (1878-1910)

1878-ban jelent meg és lépett hatályba Magyarország első büntető törvénykönyve, a Csemegi-kódex, melyben a fiatalok - az ezt megelőző rendelkezésekhez hasonlóan - továbbra se lettek jogilag elkülönítve a felnőttektől. Enyhébben büntette őket, de büntetésüket ugyanott kellett letölteniük, ahol a felnőtteknek, és egyéb intézkedéseket se valósítottak meg nevelésük korrigálására, személyiségük formálására, hogy kikerülésük után a helyes útra léphessenek. Ugyan megjelent a korábban itthon nem ismert javítóintézetbe utalás, mint új rendelkezés, de nem volt kidolgozott szisztémája, ami alapján hatékonyan működhetett volna.

¹ LŐRINCZ József: *A fiatalok büntetés-végrehajtása*, DUNA-MIX nyomda, Vác, 1998. [LŐRINCZ 1998.]

² CSEMÁNÉ Váradi Erika: A gyermek és fiatalkori kriminalitás, in: *Kriminológia* (szerk: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Lévay Miklós), Wolters Kluwer, Budapest, 2016. 629.

³ https://hu.wikipedia.org/wiki/Fiatalkori_b%C5%B1n%C3%B6z%C3%A9s (2020.01.09.)

⁴ KŐSZEGI Szilvia: Fiatalkori bűnözők re-integrációs esélyei, *Gazdaságtudományok* 2013/7. szám, 5. http://epa.oszk.hu/02000/02065/00007/pdf/EPA02065_gazdetika_koszegi.pdf. (2020.01.09.)

⁵ CSEMÁNÉ: i.m. 630.

12 és 16 éves kor közöttiek, akik bűnösségük felismeréséhez szükséges belátással nem rendelkeztek, bekerülhettek a javítóintézetbe és maximum 20. életévük betöltéséig maradhattak ott. A szakirodalom és a jogászok erősen kritizálták a kódex ezen pontját és ennek javítását szorgalmazták. Úgy gondolták, hogy nincs olyan szinten kidolgozva még ez a rendelkezés, hogy annak alkalmazása hatékony legyen.⁶

Voltak korábban is elméletek a fiatalkorúak egyedi és speciális büntetőjogi elkülönítésére.

A nemzetközi példák közül a 16. században a javítóház megjelenése is részben előzménynek számít, mely a grófságok területén biztosította a szegények neveltetését és munkára alkalmazásuk elősegítését Angliában. Az első jelentős javítóintézet Amszterdamban alakult meg 1595-ben. A lakosság által benyújtásra került egy kérvény, melyben azt kérték a polgármestertől, hogy az igencsak jelentős számban jelen lévő fiatalkorú tolvajlások felszámolására keressen megoldást. A polgármester felismerve a problémát, nem egy büntetési nemet akart bevezetni, hanem egy intézmény létrehozását kezdeményezte, melyet „titkos” fenyítőháznak neveztek el. A rendetlen, bűncselekményt elkövető fiatalokat, később pedig az erkölcsi fenyítésre szoruló fiatalokat is ide helyezték és kényszermunkára kényszerítették, bűncselekményük súlyának megfelelő időre.

Századokon át fejlődött és egyre jobban példaértékűvé váltak az amszterdami javítóintézetek. Az egyik legjelentősebb mintává emelkedett a 19. században fejlődő és erősödő angliai javító iskolák és gyermekmenhelyek létesítése, amelyek későbbi módosításából alakult meg majd a Children Act összefoglaló törvény, mely hatékonysága által Angliát mintaállamként lehetett tekinteni a témában.

Később Angliában megjelentek a Borstal Intézetek, amelyek amerikai megfelelőikkel, a Reformatory Intézetekkel azonos céllal jöttek létre. Azok a 16-21 év közötti fiatalok kerülhettek ide, akik fegyház, vagy fogházra ítélandóak. Ez a két intézmény később Magyarországra is erős hatást gyakorolt a törvényhozás terén.⁷

Hazánkra visszatérve azt kell megállapítanunk, hogy a probléma kései felismerése miatt a magyar intézményfejlődés is késett. Habár 1792-ben büntető törvényjavaslatban a fiatalkorúak javító házána felállításáról is rendelkeztek, ezek a javaslatok sajnos el lettek vetve, pedig a javaslatok között olyanok is megtalálhatóak voltak, melyek több mint egy évszázaddal később elfogadásra kerültek.

Majd 1832-ben Deák Ferenc fellépése is eredménytelen volt az országgyűlésen a fiatalok nyilvános testi fenyítése ellen.

Jelentős még az 1843-as börtönügyi kodifikáció, mely szintén nem hozott jelentős fejlődést a fiatalkorúak terén, ámbár készítése közben születtek elméletek javító iskolák bevezetésére környező országokhoz hasonlóan, de - ahogy Finkey Ferenc fogalmazott: „*Lehet, hogy a büntetőjog mindhárom ágának együttes codifikálása a megoldandó problémák oly rengetegét vetette egyszerre szőnyegre, hogy a nagyobbnak vélt alapvető kérdések mellett a fiatalkorúak ügye valóban kisszerűnek tűnt fel a codex tervezetek készítői előtt.*”⁸

A már említett Csemegi-kódex jó példa arra, hogy még a megalkotásánál, 1878-ban sem vették észre hazánk jogászai a probléma jelentőségét, csupán kidolgozatlan rendelkezésként jelent meg a *javítóintézet*, mely viszont arra megfelelő volt, hogy a témában gondolkodásra buzdítsa a kor jogászait és ezáltal felgyorsuljanak az események a probléma megoldása érdekében.

⁶ LŐRINCZ 1998. i.m. 9.

⁷ FINKEY Ferenc: *Büntetés-tani problémák*, A Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Bizottságának Kiadványsorozata 4.szám, Sylvester Irodai és Nyomdai Rt., Budapest, 1933. 208–215.

⁸ FINKEY: i.m. 229–230.

Eleinte alkalmatlanul billegett Magyarország maradi, klasszikus büntetőjogi alapjain eme intézkedés/ büntetés-végrehajtás. Majd csak a századforduló után, 1908-ban, az első büntető novella teremtette meg a javítónevelés végrehajtásának rendeleteit, amik biztosították a javító iskolák és *javító fogházak* rendszerét. Olyan szinten sikerült a külföldi minták alapján egy komplex büntetés-végrehajtási rendszert létrehozni és alkalmazni a fiatalkorúakkal szemben Magyarországon, hogy azt a külföldi szakemberek is elismerték, viszont ehhez nem egyszerű út vezetett, rengeteg módosításon és számos kiegészítésen ment keresztül 1878-tól, míg el nem jutott 1908-as állapotához.⁹ Ezt a folyamatot mutatom be a továbbiakban.

A Csemegi-kódex megalkotása után felismerték, hogy a fiatalkorúakkal szemben nem elég a represszió, megelőzni és megakadályozni kell a bűncselekmények elkövetését, ami ugyanolyan fontos, sőt talán fontosabb is, mint a büntetés. A magyarországi javítóintézetekbe eleinte nemcsak bűncselekmény esetén kerülhettek be a fiatalok, hanem a csavargók, elhagyottak, vagy szülők által betett fiatalok is bekerülhettek, de külön csoportokban nevelték őket. Kezdetben meglehetősen idegenkedtek a bírók a javítóintézetbe való utalástól.

Az *első javítóintézet* Magyarországon Aszódon, 1884-ben jött létre, majd ezen kívül sorra még négy alakult meg (Kolozsvár, Rákospalota, Székesfehérvár, Kassa).

A kilencvenes évekre gondot okozott a kevés férőhely, zsúfoltság volt jellemző az intézetekben. Ezt leginkább az okozta, hogy nagyon sok szülő helyezte be gyermekét nehezen kezelhetőség miatt.

Nem sokkal a kódex után hatályba léptek a "Királyi javítóintézetek alapszabályai", melyek megállapították, hogy ezeknek az intézeteknek a feladata a fiatalkorúaknak a vallásosságra és erkölcsösségre tanítása, oktatása és illemre való nevelése. Kiemelték, hogy ez nem büntetés, hanem javítás, helyes útra való nevelés. Ez később a gyakorlatban úgy jelent meg, hogy először elkülönítették az újonnan beérkező fiatalot, az elkülönítés nem volt hosszú távú, majd egy átmeneti családba helyezték, ahol megismertették az alapvető szabályokkal, ezt követően pedig számára preferált munkanem alapján egy állandó családba osztották be. Minden család élén egy családfő állt, aki pszichológus vagy pedagógus volt. Ők segítették, hogy a fiataloknak a családi nevelés adott legyen az intézetben belül.

Tankötelezettség, szigorú házirend, a testnevelés (katonai szolgálatra való felkészítés), vallási és erkölcsi nevelés, kevés szabadidő, sűrű napirend, munka és tanulás várt azokra, akik az intézetbe kerültek. Rokonlátogatás nem volt megengedett, csak, mint jutalom merült fel, illetve ezt megvonhatták fenyítés esetén.

A pedagógusok érdeme volt, hogy sikerült kiépíteni egy szeretetteljes, egymással tisztelettel bánó közösséget. Viszont, amikor kikerültek nehezen illeszkedtek be a társadalomba, mert munka, amit végeztek nem adott képesítést, ezért újabb módosításokra került sor. A fiatalkorúak ezt követően bizonyítványt kaptak és fejlett szakképzésben részesültek. Olyan ipari szakmák végzésére tanították meg őket, melyekre igény volt a korszakban. Ennek hátránya az volt, hogy a szigorú szakmai oktatás mellett a személyiségfejlődés csökkent és redukálódott a nevelés, így kevésbé váltak intelligenssé és ezen a szinten már a pedagógusok sem voltak hatékonyak.

Elbocsátásuk történhetett kísérletileg, illetve véglegesen. Kísérletileg a 20. életévüket még be nem töltötteket lehetett elbocsátani, azokat, akik már valószínűsíthetően önfenntartásra képesek.

Javítóintézetek az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alatt álltak. A túlzó zsúfoltság odáig fajult, hogy kénytelenek voltak a bírók újból fogházba küldeni a fiatalokat a helyhiány miatt. Ennek a problémának a megoldására, illetve egy - a fiatalkorúak részére - szigorúbb intézmény létrehozása érdekében, valamint hogy a bűn fertőzés veszélyét kiküszöböljék, egy külön

⁹ FINKEY: i.m. 228–231.

intézetet terveztek létrehozni, amelyben a fiatalok oktatása ugyanúgy megvalósulna, mint a javítóintézetben és ez lenne a fiatakorúak fogháza, melyben a 16-20 évesek elhelyezésére kerülne sor. A fogház Kassán kapott helyet, így a Kassai Kerületi Fogház nevet kapta, mely 1905 januárjában nyitotta meg kapuit.¹⁰

3. A fiatakorúakkal szembeni büntetés-végrehajtásnak törvényi módosítása (1908)

Az 1908. évi XXXVI. törvénycikk, az első Büntető novella szembefordult a klasszikus iskola tanával. Többek között stabilizálta a *javító nevelést* és a fiatakorúakra kiszabható legszigorúbb büntetésként a *fogházat* és az *államfogházat* jelölte meg.¹¹ Büntetésnél nem a bűncselekmény súlyát, hanem a bűncselekményt elkövető fiatal egyéniségét figyelték elsősorban. A bíró döntése nem volt ezért e téren kötött, szabadon mérlegelhetett a fiatakorút befolyásoló körülmények alapján. A cél az volt, hogy olyan büntetést szabjanak ki, amely a fiatakorú fejlődését szolgálja majd. A büntető novella nevesítette a javító nevelés célját is, amely a nevelés hiányának a pótlása és a rossz nevelés korrekciója lett.¹² A novella a *javítóintézeteken már nem módosított, a fogházakat viszont gyökeresen megváltoztatta*. Fiatakorúak fogháza most már elkülönült a felnőttekétől. A büntetőnovella második fejezetének megalkotásával a törvényhozás elismerte a reformeszméket a büntető tudományokra vonatkozóan, melynek alapja, hogy ki kell deríteni, hogy egy fiatakorú milyen okokból követ el bűncselekményt és ezeket meg kell szüntetni, vagy legalábbis csökkenteni kell ezek előfordulását. Életkörülményükön javítani kell, ha ez indokolt. A számukra kiszabható “büntetések” is csak relatív büntetések. Ezeknek a célja a fiatakorú megmentése, erkölcsi fejlődésének elérése, mintsem büntetése. A rövid időtartamú fogházba bocsátást eltörölték, mivel annak haszna nincs, inkább csak ártalmas, helyette a hosszú távú javítónevelést tartották elfogadottnak, persze csak ha indokolt volt ennek az elrendelése.¹³

Az 1908. évi XXXVI. törvénycikk 17. cikke határozta meg a fiatakorúakkal szemben kiszabható büntetéseket: *Az ellen a fiatakorú (16. §. első bekezdése) ellen, akinek a büntett vagy vétség elkövetésekor a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége megvolt, a következő intézkedések tehetők:*

1. *dorgálás ;*
2. *próbára bocsátás ;*
3. *javító nevelés;*
4. *fogház- vagy államfogház büntetés.*

*Pénzbüntetés fiatakorú ellen sem mint fő-, sem mint mellékbüntetés nem állapítható meg, úgyszintén hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését sem lehet ellene kimondani. Más mellékbüntetés alkalmazása nincs kizárva.”*¹⁴

¹⁰ LŐRINCZ 1998. i.m. 9–21.

¹¹ A Büntető Novella 1910-ben lépett hatályba hazánkban.

¹² LŐRINCZ 1998. i.m. 22–23.

¹³ BALOGH Jenő: *Fiatakorúak és büntetőjog*, Magyar Jogászegylet, Budapest, 1909. 251–252.

¹⁴ BALOGH: i.m. 254.

4. A fiatalkorúak büntetés-végrehajtásának elvi és gyakorlati problémái a XX. század első felében (1910-1945)

A problémák a század második évtizedében kezdődtek, a fiatalkorúak büntetés-végrehajtása válságos helyzetbe került. A fiatalkorúak fogházának megvalósítása 1910. január elsején következett be, de szakemberek, tapasztalat és felhasználható minta híján rengetek nehézségbe ütköztek. A felnőttkorúaktól való elkülönítést országsszerte 13 fiatalkorúaknak kijelölt fogház intézetben akarták megvalósítani, de sajnos „az íróasztalok mögött megálmodott elvek - mint már annyiszor a büntetés-végrehajtás történetében- a gyakorlatba fordításukkor a börtönviszonyok makacs próbakövének zúzódtak szét.” Ennek következtében később, 1913-ban a fiatalkorúak fogházi rendszerét egyetlen gyűjtőfogházba olvastották.¹⁵

A javítóintézetek ezzel ellentétben sokkal rugalmasabban működtek, 1912-re a meglévő 5 javítóintézet férőhelyét bővítették, valamint 2 újat alapítottak, Budapesten és Szamosújváron. Ezek mellett javító-nevelést engedélyeztek egyéb - törvényben nevesített¹⁶ - gyermeknevelő intézetekben is. Szintén az évben egy szigorított javító intézet felállítása is helyt kapott, azok számára, akik képtelenek voltak helyes magatartást tanúsítani, 200 fő befogadására volt képes, viszont kevésbé volt hatékony, mint ahogy azt várták. Nem tudták elkülöníteni rendszeren őket a sima javítóintézeti fiatalkorúaktól, nem volt meg rá a megfelelő eszköz és felkészültség.¹⁷

A javítóintézetekben a munka, a fegyelem és az oktatás hatására könnyen komorrá és rideggé váltak a fiatalok, így a kormányzat érzékelte, hogy érdemes lenne már az intézetben belül is megismertetni a fiatalokkal a kapcsolódás és a szórakozás nem káros formáit, bevezetni az énekórákat és a csoportos filmnézést.¹⁸

Összességében a nehézségek ellenére eredményesnek ítélte az igazságügyi minisztérium az eltelt időszakot, mivel ezek hatására a kikerültek 83%-a jó magaviseletet tanúsított a társadalomba visszatérve.

A fiatalkorú büntetésekre vonatkozóan egyre több speciális anyagi jogszabály lépett hatályba az évek során, melyek helyes alkalmazása érdekében szükségessé vált egy új törvény megalkotása, mely egy új bírói szervet hoz létre. Ennek szükségességét fokozta, hogy a bírák leterheltségük révén gyakrabban választották a dorgálást büntetésül, mint a javító nevelést, mert utóbbi végrehajtása körülményesnek számított.¹⁹

1913-ban a VII. törvénycikk felállította a *fiatalkorúak bíróságát*. A törvény értelmében minden büntető hatáskörrel rendelkező törvényszéken, illetve egyes járásbíróságokon a fiatalkorúak bíróságát ki kellett alakítani. Ezen bíróságok hatásköre nem csak a fiatalkorúak által elkövetett bűncselekményekre, hanem a fiatalkorúakért felelős – gondnok, gyám, szülő stb. – cselekményeire is kiterjedtek.²⁰

A fiatalkorúak bíróságának céljává tették, hogy a bírák ne a tett elemzését tegyék hangsúlyossá, hanem a fiatalkorú egyéniségét, háttérét, családi környezetét térképezzék fel és ez alapján találják meg a számára megfelelő intézkedést.²¹

¹⁵ LŐRINCZ 1998. i.m. 50., 53. és 71.

¹⁶ Bn. 24. § (2) bek.

¹⁷ LŐRINCZ 1998. i.m. 46–47.

¹⁸ KUN Béla: *A javítónevelés végrehajtásáról*, Magyar Gyermektanulmányi Társaság, Budapest, 1914. 202.

¹⁹ KUN: i.m. 206.

²⁰ Például felelősségre lehetett vonni őket, ha a gyermeket koldulásra bízatták, vagy ha a fiatalkorúval szemben követtek el büntethető cselekményt. FINÁCZY Ernő – KORNIS Gyula – KEMÉNY Ferenc (szerk.): *Pedagógiai Lexikon*. Csehszlovákiai, magyar és más külföldi pedagógusok közreműködésével. I. rész. Révai Irodalmi Intézet kiadása, Budapest, 1936. 753.

²¹ LŐRINCZ 1998. i.m. 55. Miniszteri indoklás az Fb. 68. §-hoz.

A bíróság két kategóriában hozhatott döntést, büntetést (dorgálás, fogház stb.) szabhatott ki, vagy nevelőintézkedést (próbárabocsátás, házi felügyelet) indítványozhatott.²²

Hasonlóképpen, mint a fiatalkorúak fogháza, a fiatalkorúak bírósága se valósult meg az elképzelték szerint, csak korlátok között. Ezt az is okozta, hogy mint kezdetben a javítóintézetektől, ettől is idegenkedtek a bírák. Idegenkedtek a hosszabb tartamú ítéletek meghozatalától, viszont a rövid időtartamú ítéletek által nem tudtak nagy változást elérni a fiatalkorú erkölcsi és magatartásbeli javulása tekintetében.²³

A fiatalkorúak bírósága „*a fiatalkorúak megelőző és a felnőttek büntetőjogának oly keveredését idézte elő, amely a büntető bírónak gondolkodásában is jelentkezik általában s nem tudván egyszer szigorú büntető bíró, másszor jóságos atya lenni, rendszerint a dorgálás enyhe útját választja.*”²⁴

Ezek mellett az sem tudott megvalósulni, hogy a bírók elemezzék egyesével a felelősségre vont fiataalt. Túl kevés bíró volt és sok fiatal bűnelkövető, melynek száma ráadásul az első világháború kitörésétől kezdve fokozottan nőtt. Viszont, ha a pártfogó felügyelők kellő tapasztalattal rendelkeztek volna a korszakban, még ez a probléma is megoldható lett volna, ha a bírók helyett ők kutatják fel a bűnelkövető hátterét, körülményeit és ezáltal elég adatot szolgáltatottak volna ahhoz, hogy specifikusabban kezelhessék az ügyeket.²⁵

5. Az első világháború időszaka

Az első világháború 1914-ben való kitörése több oldalról is megnehezítette a fiatalokkal szembeni intézkedéseket. Egyrészt a családfő hadba vonulásával megszűnt az atyai szigor az otthonokban. A fiatalok 15 éves koruk felett már nem voltak tankötelezettek és alkoholt is fogyaszthattak. Ez szintén hatalmas problémát okozott, melynek az sem szabott gátat, hogy a szeszes italok ára megemelkedett, mert emellett a kereset is jelentősen emelkedett, így a fiatalokat a magasabb összeg sem riasztott vissza az alkoholfogyasztástól. Ez a helyzet indukálta a fiatalkorú bűnelkövetők számának növekedését.²⁶

A problémát súlyosította, hogy a nevelők és a pedagógusok nagy része is hadba vonult, a nevelő intézeteket pedig lefoglalták katonai célokra.²⁷

Tehát egyrészt nőtt a bűnelkövetők száma, másrészt csökkentek a férőhelyek és a szakemberek.

Az elkövetkező években férőhelyek számának csökkenésével keletkező helyzetet azzal próbálták orvosolni, hogy a már intézetben lévők intézetben tartásának idejét lerövidítették, akik pedig arra alkalmasnak bizonyultak, katonai szolgálatra fogták be.²⁸

Az első világháború végén árván maradt gyermekek és erkölcsileg sérült fiatalok tömegével kellett számot vetni, miközben a javítóintézetek szerepe is lecsökkent egy kevésbé szigorú formájú szabadságvesztés büntetés végrehajtására.

Kármán Elemér bírálta a kialakult helyzetet, gondolatai visszaköszönnék a korszak vonatkozó jogszabályi intézkedéseiben, miszerint a pártfogók helyébe gyermekőröket kellett

²² LŐRINCZ 1998. i.m. 56.

²³ LŐRINCZ 1988. i.m. 55. Miniszteri indoklás az Fb. 71. §-hoz.

²⁴ BÁRD József összefoglalása Vámbéry Rusztem könyvéről, *Husadik Század Társadalomtudományi és Szociálpolitikai Szemle*, Tizenkilencedik évfolyam XXXVII. kötet, 1918. 51.

²⁵ BÁRD: i.m. 52.

²⁶ *A Magyar Pedagógiai Folyóirat* Huszonhatodik évfolyam, Dr. Fináczy Ernő (szerk.: Dr. Imre Sándor) 1917. 262.

²⁷ BÁRD: i.m. 53.

²⁸ LŐRINCZ 1998. i.m. 57.

állítani, ám tanulva a pártfogóknál elkövetett hibából, őket csak egy bizonyos „szociálpedagógiai” tanfolyam elvégzése után nevezhették ki. Jobban odafigyeltek inntól kezdve a szaktudásra és a megfelelő hozzáállás, empátia meglétére. Ezenkívül gyermekvédelmi szerveket és gyermekbiztosságokat is létrehoztak. Intézeti helyezésre csak indokolt esetben kerülhetett sor, még hozzá kategóriák szerint. Öt kategória szerint osztották be ugyanis intézetekbe a fiatalokat: átmeneti otthon szolgált a gyermekek számára (se szellemi, se testi fogyatékoság nincs jelen az esetükben), serdülők számára a munkára nevelő intézetek, gyengeelméjűek számára az idegbetegek intézete, míg az ötödik volt a közveszélyesek számára fenntartott intézetek.²⁹

6. A két világháború közötti stagnáció

Kármán Elemér elkeseredetten tekintett erre a korszakra. Mint szinte minden törekvés, az övé is a végrehajtás szakaszában elbukott. A húszas években a magyar büntetőpolitika visszavonult a klasszikus büntetőjog alkalmazása mögé, amellyel teljesen lehetetlen volt a fiatalkorúak speciális nevelése és védelme.

Kármán Elemér szerint a *„jogászok és szociálpolitikusok a fiatalkorúak és a gyermekek erkölcsi süllyedését és kriminalitását még mindig nem nézik valóságos életjelenségnek és az adott törvény és az adott erkölcsi felfogás elveihez ragaszkodva akarják megoldani a gyermek idevágó életkérdéseit. Ez a ragaszkodás a fennálló szabályokhoz és elvekhez nemcsak, hogy megakadályozza a haladást, de kizárja a kóros elváltozások valóságos megismerését is.”*³⁰

Az erkölcsi hibákat és a büntetteket biológiai jelenséggént kezdték el kezelni, és az orvosok kezébe adták a probléma megoldását. *„Ezen alig lehet csodálkozni. (...) azokban a korokban, amikor a régi erkölcs feloszlóban és hanyatlóban van és az új még nem tudott kialakulni, akkor úgy a nevelésben, mint a közélet számottevő szellemi törekvéseiben az orvosok veszik át a vezetést. Így volt ez a későbbi római császárság idején (...). Nem kell bebizonyítanunk, hogy a mi korunk ehhez hasonló, és eldöntetlen probléma, hogy nem jutunk-e mi is hasonló sorsra, mint az a kor.”*³¹

Így érthető, hogy Kármán és társai által „Kriminálpedagógiai Intézet” címén megkezdett mozgalom, sem a joggyakorlatban, sem máshol nem érthette el céljául kitűzött eredményt, melynek ezek mellett a politika és a bírói hozzáállás is akadályt állított.

Ebben a korszakban külföldön is hasonló tendenciákat figyelhetünk meg, mint amit Kármán Elemér is meg akart valósítani hazánkban. Ausztriában is és Németországban is a húszas években zajlott a fiatalkorúak érdekében a büntetőtörvénykönyvek módosítása, mivel a paragrafusokban látták az egyik legnagyobb akadályt a fiatalkorúak problémáinak rendezése előtt.

„Még mindig hallatszanak panaszok, hogy a fiatalkorút félelbernek, így a fiatalkorúak bíróját félbírónak nézik s a kormányok a bírák és munkatársaik helyzetét nem úgy rendezik, hogy munkájukat kielégítően folytathassák.” Így nyilatkozott Kármán halála előtti évben, mely nem csak külföldi országokra, hazánkra egyaránt igaz állítás volt.³²

A fiatalkorúak bírósága nem bizonyult hasznosnak a tőle való túlzott idegenkedés miatt. Ráadásul a bírókat másdrangú bíróként kezelték, kevésbé tisztelték őket és előléptetésre, anyagi megbecsülésre sem számíthattak. Hiába a legkiválóbb bírók voltak, akik a kezdetekben

²⁹ LŐRINCZ 1998. i.m. 60–61.

³⁰ KÁRMÁN Elemér: Fiatalkorúak javító-nevelésének aktuális problémái, *Jogtudományi közlöny* 1926/1. szám, 4.

³¹ KÁRMÁN: i.m. 4.

³² KÁRMÁN: i.m. 4.

a legerősebben képviselték a fiatalok érdekeit, ekkora már számba se vették őket és apránként továbbálltak.³³

A javítóintézetek a korszakban kezdték elveszteni pedagógiai értéküket, e téren fejlődés nem történt az időszakban, viszont a fiatalok munkáltatása egyre szélesebb körben valósult meg. Igyekeztek nem túlterhelni és nem is az ipari monoton munkára befogni a fiatalokat. Habár érzékelték, hogy némiképp igény van az ipari foglalkozások megismertetésére a jövőbeli foglalkoztatásuk megkönnyítése érdekében, emellett fontosnak tartották a kézműves és természetbeli munkásságok bevezetését az intézetekben, amik kevésbé monotonok. Jellemző területek ahol a fiatalokat foglalkoztatták: autógyártás, kertészkedés, kézműipar, szőlőművelés, állattartás.³⁴

7. Az 1945-1960 közötti időszak

“Közhelynek tűnik, mégis előljáróban hangsúlyozni kell, hogy a büntetőeljárás csúcspontja a büntetés kiszabása, a bűncselekményt elkövető személy igazságos megbüntetése. Csúcspontja ez a büntető eljárásnak mind az elítélt, mind pedig a társadalom szempontjából, hiszen a modern igazságszolgáltatást jellemző kriminálpolitikai célkitűzések megvalósulása vagy kudarcra végső soron a bíróságok büntetés-kiszabási tevékenységétől függ.”³⁵

A második világháború utáni történelmi, politikai helyzet természetesen a jogalkotásra is erős hatást gyakorolt. A szovjet befolyást tükrözi a büntető törvénykönyv általános része, az 1950. évi II. törvény, mely felváltotta a Csemegi-kódex általános részét, ugyanis a törvény a tettes- büntetőjogról visszatért a tett-büntetőjoghoz.

1951. évi 34. számú törvényerejű rendelet (Ftvr.) tartalmazza a fiatalokkal kapcsolatos büntetőjogi rendelkezéseket. Ez a törvény nem éppen a fiatalok, felnőttektől való elkülönítését segítette.³⁶ Elvetette a bíróságok gyermekvédelmi szerepét. A fiatalokra, mint a felnőttekre az általános büntetőjogi rendelkezések vonatkoztak, annyi kitételrel, hogy igyekeztek olyan rendelkezéseket nem alkalmazni, ami a fejlődésüket akadályozhatná, és inkább olyan intézkedésekre törekedtek, amelyekkel elősegíthetik, hogy a későbbiekben a társadalom hasznos tagjává válhassanak.³⁷

Az Ftvr. büntetéseket és nevelő intézkedéseket vezetett be a fiatalokkal szemben. A büntetések voltak az elsőrendűek, melyek helyett ugyan alkalmazhatóak voltak a nevelő célzatú intézkedések, de elsősorban ugyanúgy, mint a felnőttekre, szabadságvesztés vagy pénzbüntetés kiszabása került szóba. Nevelő intézkedés volt a javítónevelés, próbára bocsátás, gyógypedagógiai intézetbe utalás és a bírói megrovás.³⁸

A fiatalokra ugyanolyan szabadságvesztés volt kiszabható, mint a felnőttekre, egyedül a kiszabható maximum náluk korosztályokra bontva meghatározásra került, ezáltal az elévülési idő is eltérő. Fiatalkorúra is lehet halálbüntetést vagy életfogytig tartó börtönt kiszabni, ha azt a törvény külön elrendeli.³⁹ Kedvezőbb szabály érvényesült a feltételes szabadságra bocsátásban. Ha egy évnél hosszabb időt szabtak ki, akkor a büntetés kétharmadának letöltése

³³ ZSOLDOS Benő: Bajok a fiatalok bírósága körül, *Jogtudományi közlöny* 1921. 152.

³⁴ LŐRINCZ 1998. i.m. 65.

³⁵ HORVÁTH Tibor: A büntetés-kiszabás jogi és kriminálpolitikai problémái Magyarországon, *Jogtudományi Közöny* 1981. (XXXVI. új évfolyam) 22.

³⁶ HORVÁTH: i.m. 141–142.

³⁷ SZABÓ András: A fiatalok büntetőjogának elvei, *Jogtudományi Közöny* 1954. szeptember-október/9–10. szám, 400.

³⁸ BACSÓ Ferenc: A fiatalok új büntetőjoga, *Jogtudományi Közöny* 1952. február/2. szám, 53.

³⁹ BACSÓ: i.m. 54.

után feltételelesen szabadságra bocsáthatóvá vált.⁴⁰ Az Ftvr. alapján szigorították a börtön belső légkörét, és erősebben korlátozták a külvilággal való érintkezési lehetőséget.

A II. világháború utáni anyagi szűkösség miatt nehézséget jelentett a foglyok elhelyezése, oktatása, munkáltatása, étkeztetése. Rendszeressé vált, hogy a foglyok hozzátartozói küldtek be ételt.

1952 márciusában az Igazságügy Minisztérium kezéből a Belügyminisztérium hatáskörébe került át a büntetés-végrehajtás szervezete, ezáltal felerősödött az elítélteknek a nagyüzemi termelési munkákra való felhasználása. Így a Cegléden (fiúk) és Kecskeméten (lányok) fenntartott fogházakból a termelés érdekében fiatalkorúakat helyeztek át Sátoraljaújhelyre, majd '54-ben megszűnt a fiúk és a lányok számára fenntartott fogház is, így az összes fiatalkorút áthelyezték ide.⁴¹

A korszakra jellemző, hogy egyetlen új jogszabály sem orvosolta azt a hiányosságot, hogy nem volt egyéniesítve a büntetés-végrehajtás. A sátoraljaújhelyi börtön fiatalkorúak börtönének való kijelölése sem volt szabályos, mert sokszor a foglyok fele volt csak fiatalkorú.⁴²

1957-ben érkezett el a pillanat, amikor érzékelték, hogy van mit javítani és korrigáló utasítást léptettek hatályba a júniusi országos pártértekezleten (8/1959. BM). A módosítás többek között azt tartalmazta, hogy korlátlan levélváltást folytathattak kint élő rokonaikkal; 19 éves korukig a fiatalkorúak börtönében maradhattak, ha szakképzésük nem fejeződött még be; és középiskolai tanulmányokat is folytathattak.

Sátoraljaújhelyi börtön az '50-es évek végére túlszűfolt lett. Egyre többször fordult elő börtönlázadás és nehezen látogatható helynek számított. Indokolttá vált a börtön Budapestre való áthelyezése, de sajnos itt sem tudták évekig megoldani – anyagi okok miatt – a felnőttektől való tényleges elkülönítésüket.⁴³

8. Fiatalkorú büntetés-végrehajtás 1960 és 1980 között

1963-ban megalakult a Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete Tökölön, másnéven a Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Munkahely Parancsnoksága.

A hatvanas években megjelentek a pszichológiai, pedagógiai és szociológiai törekvések az elítéltek átnevelése érdekében. 1966-ban jelent meg törvényi szintű szabályozás a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásáról.⁴⁴ A kidolgozott intézkedések általában csak elméletben állták meg a helyüket, a gyakorlatban általában sikertelenek bizonyultak. Ennek legfőbb oka az volt, hogy a fiatalokra vonatkozó rendelkezéseket a felnőttekre vonatkozó szabályokból vezették le, ezáltal szinte lehetetlennek bizonyult a fiatalkorúak különválasztása a felnőttkorúaktól. Végül, a sikertelen próbálkozások után a fiatalok érdekét képviselő pedagógiai nevelés helyett a gazdasági termelési érdekek léptek előtérbe.⁴⁵

Pozitív eredményként könyvelhető el viszont az, hogy az 1966-os szabályozás lefektette a fogvatartottak jogait és kötelezettségeit, ezáltal az elítélt alannyá vált és nem tárgya volt a büntetés-végrehajtásnak.⁴⁶

⁴⁰ 1951. évi 34. törvényerejű rendelet, a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi és büntető eljárási rendelkezésekről, 32.§

⁴¹ LŐRINCZ 1998. i.m. 145–146.

⁴² LŐRINCZ 1998. i.m. 148.

⁴³ LŐRINCZ 1998. i.m. 149–150.

⁴⁴ 1966. évi 21. törvényerejű rendelet a szabadságvesztés büntetés végrehajtásáról és az előzetes letartóztatás foganatosításáról.

⁴⁵ LŐRINCZ 1998. i.m. 222–223.

⁴⁶ BORY Noémi: A fiatalkorúak büntetés-végrehajtásának történeti kialakulása Magyarországon a XVII. századtól napjainkig, *Ügyészek lapja* 2019/2. szám: <http://ugyeszeklapja.hu/?cat=119> (2020.03.28.)

Az 1970-es években felülvizsgálták a fiatalok helyzetét a büntetés-végrehajtási intézetekben és kritizálták a hiányosságokat, leginkább a fiatalokkal foglalkozók szakképzetlenségét és a nevelés csorbulását emelték ki.⁴⁷

1970-ben Dr. Győrök Ferenc a budapesti rendőrfőkapitány helyettese és Föcze Lajos, a KISZ budapesti bizottságának a titkára a javító- nevelő intézetek férőhelyeinek növelését és a szigorú rend feltételeinek a megteremtését tartották fontosnak. Föcze kiemelte, hogy a fiatalokra hatást lehetne gyakorolni, ha egy még nem jogsértő galeri (veszélyes banda) főnökét arra buzdítanának, hogy felszólaljon a fiatalok által kedvelt klubokban, és a jó irányba terelje őket, mert az ilyen vagány fiataloknak van tekintélye, a bűnözésre hajlamosak előtt, akire talán hallgatni is fognak. Ezek mellett Győrök Ferenc felvetette, hogy az Ifjú Gárda portyázást indíthatna fiatalok által kedvelt szórakozóhelyekre és a garázdákkal szemben felléphetnek. A rendet képviselő fiatalok a garázda fiatalok ellen.⁴⁸

Büntetés-végrehajtási szakemberek létrehozták az 1979. évi 11. törvényerejű rendeletet (a továbbiakban: Bv. tvr.), amelyben a végrehajtás feladatát reálisabban meghatározták. A rendelet megfelelt az Európa Tanács ajánlásaiban foglaltaknak. Bár időközben számos módosításon esett át, egészen 2013-ig hatályos volt.

A Bv. tvr. úgy rendelkezett, hogy a fiatalkorú fogvatartottak a felnőttekre irányadó jogokon túlmenően sajátos védelemre, neveltetésre, oktatására, személyiségének fejlesztésére és testi fejlődésére jogosultak.⁴⁹

Innentől kezdve a fiatalkorúakat szigorúan el kellett különíteni a felnőttkorúaktól. *“Az úgynevezett fiatal felnőtteket is el kell különíteni a felnőtt korúaktól, a fiatalkorúakat pedig külön intézetben kell elhelyezni.”* - nyilatkozta Nagy Tibor vezérőrnagy, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka 1980-ban a Népszabadságnak.⁵⁰

Felnőtt a büntetés-végrehajtási intézetben csak nevelő, felügyelő, vagy egyéb ott dolgozó lehetett. A fiatalkorú neveléséhez és a társadalomba való integrálásához mindenfajta segítséget igénybe kellett venni: a gyámhatóság, az állami szervek, a társadalmi szervezetek, a pártfogó felügyelő, valamint a fiatalkorú hozzátartozóinak segítségét.

Tizenhat éves korig a dohánytermék használata, fogyasztása nem volt megengedett. Ez a jelenleg hatályos jogszabály szerint tizennyolcadik életévre lett felemelve a nem dohányzó fiatalkorúak egészségének védelme érdekében.⁵¹

9. 1980-tól napjainkig

A 70-es években gyökerező és a 80-as években kibontakozó pénzügyi értékválság miatt a büntető jogi célok és azok eszközei között mérhetetlen nagy rés keletkezett.⁵²

Nem segített a helyzeten, hogy számottevően megnőtt a fogvatartott fiatalkorúak száma, ezért fejlesztésre, bővítésekre lett volna szükség, viszont az ehhez szükséges anyagi támogatást nem volt meg. A túlsúlyfoltosság az agressziót fokozta az intézetekben. Az agresszív fiatalkorúakkal a nevelők se tudtak érdemben foglalkozni. A rosszabbodó gazdasági helyzet miatt elmaradt a fiatalok minőségi szakképzése, és ez csak tovább rontotta a társadalomba való beilleszkedési esélyeiket.⁵³

⁴⁷ LŐRINCZ 1998. i.m. 224.

⁴⁸ SZABÓ László interjú: Az ifjúság periferiáján, *Népszabadság*, 1970. január (28. évfolyam, 1-26. szám) 1970-01-18 / 15. szám. 12.

⁴⁹ BORY: i.m.

⁵⁰ *Népszabadság*, 1980. január, 4. szám, 8.

⁵¹ BORY: i.m.

⁵² LŐRINCZ 1998. i.m. 178.

⁵³ LŐRINCZ 1998. i.m. 224.

1981-ben az MTA kriminálpolitikai értekezletet tartott, ahol külön csoport foglalkozott a bűncselekmények megelőzésével. A tapasztalat és eszmecserék során arra a következtetésre jutottak, hogy bővíteni szükséges a szakirodalmakat, mert sajnos hiányosak, így a pedagógusok sem kellően szakképzettek a fiatalok javítóintézeti és fegyházi nevelésére. Ezek mellett a pedagógusképzéseken kriminálpolitikai ismeretek átadását is be kellene vezetni. Az első bűncselekmények megelőzése is éppoly fontos, mint az újabb bűncselekmények elkövetésének megelőzése. Így az általános iskolákban tanító pedagógusoknak is jobban figyelniük kell a diákokra és a bűncselekmény megelőzésére, mert ha a gyermek rossz családból származik, akkor már csak az iskola és a pedagógusok gyakorolhatnak rá kellő hatást.⁵⁴

Egyre jobban látszódott a hatályos szabályozás hibái, minél inkább növekedett a bűnelkövetők száma. 1983 februárjában a Népszabadság statisztikai adatokat tett közzé, mellyel együtt megállapították, hogy 1982-ben minden korábbit felülmúlt a fiatalok bűnelkövetők száma.⁵⁵

Egyre jobban érződött az előzetes letartóztatás, valamint a szabadságvesztés-büntetés és a javítóintézeti nevelés közötti érdekellentét ez a korszakban számos irodalmi kritikában megjelenik.

A 80-as évek végén elfogadottá válik az nézet is, hogy az antiszociális gyermekek helytelen magatartását nem tudják befolyásolni, ha szabadságuktól megfosztják őket.⁵⁶

A 90-es évek elejétől egyre sürgettebbé vált egy reform megalkotása a fiatalokkal szemben kiszabható szankciók kapcsán, amely addig az időigényesség és az anyagi-eljárásjogi koncepciók hiánya miatt nem valósult meg.

A reformtörekvések lényegét és korlátait Nagy Ferencen kívül Lévay Miklós is megfogalmazta. Mindketten egyetértettek abban, hogy nem rendelhető alá a szankció, a fiatalok nevelési szükségletének. Meg kell maradnia a társadalom előtt annak, hogy ha bűnt követnek el, akkor azért büntetés jár. A fiatalok büntetőjogi szankciórendszerét érintő módosításra 1995-ben került sor hazánkban, az 1995. évi XLI. törvénnyel, amely rögzítette, hogy a fiatalok szabadság elvonására csak végső esetben kerülhet sor, hogyha más intézkedés nem volna célravezető. Bár azt megelőzően már a rendszer váltás után irányultak reform kísérletek a fiatalok szabadságvesztésének végrehajtására, első 1992-es kormányrendelet volt, de nem járt sikerrel, inkább egy új jogszabály megalkotásának gondolatát vetették fel az előterjesztés során. Majd 1993-mas Bv. kódexmódosítás szintén nem reformálta meg a fiatalok bv. helyzetét. Így alkották meg 1995-ben az 1995. évi XLI. törvényt, mely a már említettek mellett rendelkezett arról is, hogy az előzetes letartóztatást is már a javítóintézetekben töltsék le a fiatalok. Szintén a kilencvenes években kísérletet tettek arra, hogy a jó magaviselettel, a szabályokat betartó fiatalok elhagyhatták az intézetet ideiglenesen. Ez pozitív hatást váltott ki, csökkent a bennlévő fiatalok agresszivitása.⁵⁷

A 2013. évi CCXL. tv. (Bv. tv.) meghatározta a büntetés-végrehajtás célját, ezáltal a fogvatartott fiatalok helyzetén is módosított, jelentősen javította azt. Három legfontosabb releváns rendelkezése az egyéniesítés biztosítása, a társadalomba való beilleszkedés elősegítése, valamint a fiatalok jogainak érvényesülésének szolgálása.⁵⁸

⁵⁴ POLGÁRI György: Bünmegelőzés, pártfogás, utógondozás, *Népszabadság* 1982. január (40. évfolyam, 1–26. szám) 1982-01-08/6. szám, 5.

⁵⁵ *Népszabadság*, 1983. február (41. évfolyam, 26–49. szám). 1983-02-19/42. szám, 4.

⁵⁶ LŐRINCZ 1998. i.m. 225.

⁵⁷ LŐRINCZ József: A fiatalok büntetés-végrehajtási reformja és problémái, *MISKOLCI JOGI SZEMLE* 14. évfolyam (2019) 2. különszám 2. kötet, 122–123. [LŐRINCZ 2019.] https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/6585/13_lorinczjozsef_t%C3%B6rdelt.pdf (2020.03.29.)

⁵⁸ 2013. évi CCXL. törvény, a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300240.tv> (2020. 04. 20.)

Ezenkívül a törvény kitért a következő kérdésekre is: A szabadulás utáni utógondozás, hogy a szabadultnak könnyebb legyen beilleszkedni a társadalomba.⁵⁹ Annak biztosítása, hogy a fiatalok szakképzésen, vagy betanított munkás képzésen vegyen részt.⁶⁰ Annak lehetősége, hogy az azonos nemű fiatalok testvéreknek egy helyre való elhelyezése kérvényezhető legyen.⁶¹ Mindezek mellett testi épségüket is igyekszik a törvény biztosítani, azzal, hogy a dohánytermék fogyasztását nem engedélyezte 18. életév alatt.⁶² 2020. július elsején lép majd hatályba a törvény újabb módosítása, amely a fogvatartott fiatalok speciális adatvédelmével kapcsolatos.⁶³

Összegzés

Hazánk már több mint száz éve igyekezett követni a külföldi pozitív mintákat és már az 1908-as novella rendelkezett a fiatalok különálló intézetben való fogvatartásáról, melynek jelentősége leginkább abban áll, hogy a fiataloknak speciális körülményeket kell megteremteni, hogy erkölcsös és képzett emberként távozzanak ki a társadalomba. Ez sajnos nem valósult meg. Hiába, hogy a törvény ezt már több évtizede előírta, erre csak 1963-ban került sor, amikor is az első kocsi megérkezett a fiatal foglyokkal és nevelőkkel Tökölre és megkezdte működését az első Fiatalok Büntetés-végrehajtási Intézete, de sajnos ez sem tartott sokáig, mert a gazdasági érdek közbeszólt. Apránként a felnőttek száma növekedett az intézetben, míg végül a 2000-es évekre elérte az összlétszám egyharmadát, mára pedig már a fiatalok létszámának sokszorososa.

Pozitív viszont, hogy a kilencvenes évek végétől kezdve apránként még 2 kisebb intézet megnyitásra került. Kecskeméten 1997-ben, majd 2002-ben Szirmabesenyőn, illetve egy modern, korszerű intézet is nyílt 2006-ban, Pécsen. Kedvezett a hozzátartozók számára, hogy országsszerte megyeszékhelyeken létesültek intézetek, így könnyebben látogathatóvá váltak a foglyok.

Minden korszak áldozatául esik a profitorientált munkáltatásnak. A haszonnal kecsegtető munkákat a hozzáértőbb, rátermettebb felnőtt foglyokkal végeztetik. A fiatalok szakképzése magas költségekkel járna, így ők áldozatául esnek ennek a profitorientált munkáltatásnak. Sajnos az anyagi hiányosságok miatt, a tanműhelyek létesítése és a szakkörökön való foglalkoztatás sem valósul meg. A fiatalok rengeteg szabadideje miatt alakulnak ki ezekben az intézetekben szubkultúrák, amiknek brutalitása miatt szigorúbb fellépést kellett alkalmazni az intézetek részéről az utóbbi időkben. 2007. október 13-án történt eset nyitotta fel csak igazán az ország szemét, hogy valami nem működik jól ezekben az intézetekben. Ugyanis az említett napon a tököli fiatalok büntetés-végrehajtási intézetében 4 fiatal felakasztott egy másik fiatal foglyot. Ez az eset feltárta, hogy rengeteg hasonló történet már ezt megelőzően is, viszont azon kívül, hogy a megfelelő szankciókat megtették a fiatalokkal szemben, az intézet működését megreformálni nem próbálták. Lőrincz József 2019-es tanulmányában úgy fogalmazott, hogy nincs megfelelő szakembergárdája a büntetés-végrehajtásnak, a személyzetnek nincsen speciális képzettsége, illetve az alulfizettség sem javít a helyzeten.⁶⁴

⁵⁹ 2013. évi CCXL. törvény, 191. § (1) bek.

⁶⁰ 2013. évi CCXL. törvény 193. § (1) bek.

⁶¹ 2013. évi CCXL. törvény 195 § (1) bek.

⁶² 2013. évi CCXL. törvény 203. § (1) bek.

⁶³ 2013. évi CCXL. törvény 347. § (3) bek. (a.)

⁶⁴ LŐRINCZ 2019. i.m. 126–129.

Következtetésként levonható, hogy még korántsem tartunk elfogadható szinten a fiatalok büntetés-végrehajtásában. Szükség lenne folyamatos reformálásra, és nem csak az intézetbe kerültek, hanem az ott dolgozóakra vonatkozóan is. Biztosítani kellene a személyzet számára a magasabb juttatást és jutalékokat, hogy ne legyen hiány a szakemberekből. Ezenkívül a szakképesítésükre is nagyobb figyelmet kellene szentelni.